

XALQARO VA MILLIY TAJRIBALAR ASOSIDA “ADM JIZZAKH” MCHJDA MIKROIQTISODIY TAHLILNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI

Igamberdiyeva Dilafruz Baxtiyor qizi

Hozirgi globallashuv va raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalar faoliyatining samaradorligini ta'minlash, ishlab chiqarish xarajatlarini optimallashtirish hamda raqobatbardoshlikni oshirish masalalari dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, avtomobilsozlik sanoati kabi yuqori texnologik va kapital sig'imli tarmoqlarda iqtisodiy resurslardan oqilona foydalanish, boshqaruv qarorlarini ilmiy asoslash va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish mikroiqtisodiy tahlilning rivojlangan tizimini talab etadi. Shu nuqtai nazardan, O'zbekiston avtomobilsozlik sanoatining yirik vakillaridan biri bo'lgan “ADM Jizzakh” MCHJ faoliyatida mikroiqtisodiy tahlilni takomillashtirish masalasi muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Mikroiqtisodiy tahlil korxonalar faoliyatining ichki iqtisodiy jarayonlarini o'rganish, ishlab chiqarish hajmi va xarajatlarda o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash, foyda va rentabellik ko'rsatkichlarini baholash hamda resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish imkonini beradi. Korxonalar faoliyatida amalga oshirilayotgan iqtisodiy tahlil natijalari asosida ishlab chiqarish strategiyasi shakllantiriladi, investitsiya loyihalari baholanadi va istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlari belgilanadi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlarning avtomobilsozlik korxonalarida iqtisodiy tahlilning innovatsion usullaridan keng foydalaniladi. Jumladan, Yaponiyaning Toyota kompaniyasida “Lean Manufacturing” va “Kaizen” tizimlari asosida ishlab chiqarish xarajatlari muntazam nazorat qilinadi hamda ortiqcha sarf-xarajatlarni kamaytirishga alohida e'tibor qaratiladi. Ushbu yondashuv korxonaga resurslardan maksimal darajada samarali foydalanish va mahsulot sifatini oshirish imkonini beradi. Germaniyaning Volkswagen va BMW kompaniyalarida esa raqamli boshqaruv texnologiyalari, avtomatlashtirilgan iqtisodiy monitoring tizimlari hamda sun'iy intellekt

asosidagi tahliliy platformalar qo‘llanilib, ishlab chiqarish va moliyaviy ko‘rsatkichlar real vaqt rejimida nazorat qilinadi.

Janubiy Koreyaning Hyundai kompaniyasi tajribasida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish uchun KPI (Key Performance Indicators) tizimidan samarali foydalanilmoqda. Ushbu tizim har bir bo‘lim va xodim faoliyatini aniq mezonlar asosida baholash imkonini berib, korxonalar maqsadlariga erishish darajasini nazorat qilishga xizmat qiladi. AQSh korxonalarida esa Business Intelligence va Big Data texnologiyalari asosida iqtisodiy prognozlash tizimlari rivojlangan bo‘lib, ular bozor talabidagi o‘zgarishlarni oldindan aniqlash va strategik qarorlarni qabul qilishda muhim rol o‘ynaydi.

O‘zbekistonda ham sanoat korxonalarida iqtisodiy tahlil tizimini modernizatsiya qilish va xalqaro standartlarga moslashtirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, korporativ boshqaruv tamoyillarini joriy etish, xalqaro moliyaviy hisobot standartlari asosida moliyaviy natijalarni baholash hamda raqamli texnologiyalarni ishlab chiqarishga tatbiq etish iqtisodiy samaradorlikni oshirishning muhim omillaridan biri sifatida qaralmoqda. Biroq ayrim korxonalarda iqtisodiy tahlilning an‘anaviy usullardan foydalanilishi natijasida boshqaruv qarorlarining samaradorligi yetarli darajada ta‘minlanmayapti.

“ADM Jizzakh” MCHJ faoliyatini tahlil qilish shuni ko‘rsatadiki, korxonada ishlab chiqarish hajmi va mahsulot sifati yildan-yilga oshib bormoqda. Shu bilan birga, global raqobatning kuchayishi, logistika xarajatlarining ortishi va ishlab chiqarish resurslari narxlarining o‘zgarishi korxonadan iqtisodiy tahlil tizimini yanada takomillashtirishni talab etadi. Shu maqsadda korxonada zamonaviy ERP (Enterprise Resource Planning) tizimlarini joriy etish, xarajatlarni boshqarishning Activity Based Costing (ABC) usulidan foydalanish, KPI ko‘rsatkichlari asosida bo‘limlar faoliyatini baholash va raqamli tahlil platformalarini qo‘llash maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Korxonada mikroiqtisodiy tahlilni takomillashtirishning yana bir muhim yo‘nalishi ishlab chiqarish tannarxini shakllantiruvchi omillarni chuqur tahlil qilishdan iborat. Bunda xomashyo, mehnat va energiya xarajatlari bo‘yicha muntazam monitoring tizimini yaratish zarur. Shuningdek, mahsulotlarning rentabellik darajasini modellar kesimida baholash,

foйда marjasini aniqlash va iqtisodiy xavflarni prognozlash korxonada boshqaruvining samaradorligini oshiradi.

Bugungi kunda raqamli transformatsiya jarayonlari iqtisodiy tahlil tizimining yangi bosqichga ko'tarilishiga xizmat qilmoqda. Shu sababli "ADM Jizzakh" MCHJda Business Intelligence platformalarini joriy etish, katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash va sun'iy intellekt elementlaridan foydalanish iqtisodiy ko'rsatkichlarning aniqligini oshiradi hamda boshqaruv qarorlarini qabul qilish muddatlarini qisqartiradi.

Xulosa qilib aytganda, xalqaro va milliy tajribalarni o'rganish hamda ularni "ADM Jizzakh" MCHJ faoliyatiga moslashtirish korxonada mikroiqtisodiy tahlil tizimini takomillashtirishning muhim omili hisoblanadi. Zamonaviy iqtisodiy tahlil usullari, raqamli texnologiyalar va ilg'or boshqaruv mexanizmlarining joriy etilishi korxonaning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 464 b.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF–60-son Farmoni. 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida.
3. Abdullayev Y.A., Ibragimov A.A. Iqtisodiy tahlil nazariyasi. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2020. – 352 b.
4. Vahobov A.V., Ibrohimov A.T. Moliyaviy va boshqaruv tahlili. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2022. – 384 b.
5. Shodmonov Sh.Sh., G'afurov U.V. Iqtisodiyot nazariyasi. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2021. – 560 b.
6. Mankiw N.G. Principles of Economics. 9th Edition. – Boston: Cengage Learning, 2021. – 880 p.

7. Pindyck R.S., Rubinfeld D.L. Microeconomics. 9th Edition. – Pearson Education, 2018. – 768 p.